

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI

AYLIK EKONOMİ BÜLTENİ

ARALIK 2014

Sayı 20

DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ GELİŞMELER

Kasım ayında gerçekleştirilen G-20 liderler zirvesinden çıkan ortak görüş, küresel ekonominin 2018 yılına kadar 2 trilyon Dolar genişletilmesi ve kırılğanlıklara karşı direncinin artırılması için desteklenmesi yönündedir.

OECD güncel olarak yayımladığı Ekonomik Görünüm Raporu'nda, küresel ekonomik büyümeye ilişkin revizyona gitmiş ve dünya ekonomisinin 2014, 2015 ve 2016 yıllarında sırasıyla %3,3, %3,7 ve %3,9 düzeyinde büyüyeceğini öngörmüştür.

OPEC'in petrol arzında değişiklik yapmama kararı almasıyla petrol fiyatları hızla değer kaybetmeye devam etmektedir. Brent petrol fiyatının 60 Doların altına kadar inmesi petrol ihraç eden ülkelere olumsuz, ithal eden ülkelere ise özellikle cari açıkları bakımından olumlu yansıtacağı öngörülmektedir.

Küresel ekonomik görünüm, petrol fiyatlarındaki gerilemeyle birlikte, FED'in faiz artırımı kararı, gelişmekte olan piyasalardan sıcak para çıkışı, Rusya krizi ve AB'deki deflasyon riskine odaklanmıştır.

Küresel imalat PMI değeri Kasım ayında, Ekim ayındaki 52,2'lik değerden bir miktar gerileyerek 51,8 değerini almıştır.

ABD

ABD'de daha önce %4,2'den %4,6'ya revize edilen ikinci çeyrek büyüme oranının ardından 3. çeyrek büyüme oranı da %3,5 düzeyinden %3,9'a revize edilmiştir.

Ancak tüketici güveninin Kasım ayı itibarıyla 94,1 seviyesinden 88,7 seviyesine gerilemesi ve haftalık işsizlik maaşı başvurularının yukarı yönlü seyretmeye başlaması, ekonomiye ilişkin olumlu sinyaller gelmesine devam etmesine rağmen risk algısının da korunduğuna işaret etmektedir.

Bununla birlikte, İmalat PMI değeri de Kasım ayında 54,8 değerine gerilemiş bulunmaktadır.

FED'in faiz artırımı kararına başlama sürecindeki belirsizlikler gelişmekte olan ülke piyasalarındaki endişelerin artmasına sebep olsa da son açıklamalar doğrultusunda "faiz artırımı konusunda sabırlı olunacağını" belirtilmesi, sıcak paranın yön değiştirmesinin acele olmayacağını göstermektedir.

EURO BÖLGESİ – AB

Bölge ekonomisine ilişkin ekonomik aktivitelerin canlandırılması girişimlerine rağmen deflasyon riski devam etmektedir.

Ancak Bölgenin, üçüncü çeyrek büyüme verisinin beklentilerin üstünde gerçekleşerek %0,2 değerini alması olumlu bir gelişme olarak karşılanmıştır.

Bununla birlikte, ülkelerin büyüme içindeki payı incelediğinde, ayrışma etkisinin devam ettiği gözlenmektedir. Almanya ve Fransa'nın büyümeye katkısı pozitif yönde iken, İtalya'nın resesyonu sürmektedir.

Avrupa Merkez Bankası, 4 Aralık tarihli toplantısında beklentilere uygun olarak faiz kararlarında herhangi bir değişikliğe gitmemiştir. Ancak Bankanın bilançosunun şu anki düzeyine göre 1 trilyon Euro artırılması gerektiği ve Bölge ekonomisinde, uzun vadeli değerlendirmeler itibariyle yavaşlama gözlemlendiği ifade edilmektedir.

Enflasyon artışı Kasım ayı itibariyle %0,3 ile sınırlı kalmıştır. Bu sebeple deflasyona ilişkin risk algısı korunmaya devam etmektedir.

Bununla birlikte işsizlik oranının Ekim ayında %11,5 ile yüksek düzeyde seyretmeye devam etmesi, istihdama yönelik yeni politikalar yaratılmasının gerekliliğini bir kez daha hatırlatmaktadır. İşsizlik ve özellikle genç işsizlik gelecek dönemlere ilişkin en önemli ekonomik ve sosyal sorunlardan biri olarak görülmektedir.

Yapısal önlemler kapsamında AB Komisyonu'nun ekonomiyi canlandırmak için teklif ettiği 315 milyar Euro'luk yatırım paketi, AB devlet ve hükümet başkanları tarafından onaylanmıştır.

İmalat PMI değeri, Kasım ayında bir miktar gerileme göstererek 50,1 değerini almıştır.

JAPONYA

Ülke ekonomisinin üçüncü çeyrekte büyüme beklentilerinin aksine %1,9 daralması, geçtiğimiz aylarda gerçekleştirilen tüketim vergisindeki artırımın olumsuz etkisinin hala devam ettiğini göstermektedir.

Ayrıca, ikinci ve üçüncü çeyrekte üst üste %1,9 oranında daralan Japonya, ülkenin resesyona girmiştir.

Tüketim harcamalarında ve ihracatta artış kaydedilse de, söz konusu olumlu gelişmeler ekonomik toparlanma için yeterli olmamaktadır. Nitekim kredi derecelendirme kuruluşu Fitch tarafından da Japonya'nın kredi notunun 2015 başında düşürülebileceği belirtilmiştir. Ekonomideki olumsuz verilere istinaden Japonya Merkez bankası (BOJ), ekonomiye sağlanan yoğun parasal desteğin devam ettirileceğini duyurmuştur.

İmalat PMI değeri Kasım ayında bir önceki aya göre biraz daralarak 52,0 değerini almıştır.

GELİŞMEKTE OLAN ÜLKELER

ÇİN

Kasım ayında konut fiyatları, geçen yılın aynı dönemine göre %3,6 oranında gerilemiştir.

Giderek dünyanın en büyük ekonomisi haline gelen Çin, kendini daha ileri taşıyabilmek adına iki önemli projenin başlangıcına imza atmaktadır. Bu bağlamda “İpek Yolu Ekonomik Kuşağı” ve “21. Yüzyıl Deniz Üzerinden İpek Yolu” projeleri ile önümüzdeki birkaç yılda Çin ekonomisinin daha da büyümesi planlanmaktadır. İlk etapta 2020'ye kadar yaklaşık 40 milyar dolarlık bir yatırım yapılması hedeflenen projenin, Avrupa'ya uzanan bir koridorda Türkiye dahil pek çok ülkenin dış ticaretini doğrudan etkilemesi beklenmektedir.

Çin imalat PMI değeri Kasım ayında eşik değer olan 50,0 düzeyinde gerçekleşmiştir.

HİNDİSTAN

Hindistan Merkez Bankası, beklentilere uygun olarak politika faizini %8'de sabit tutmuş ancak enflasyondaki düşüşün devamına ve ülkenin mali durumuna bağlı olarak gelecek yılın başında faizleri indirebileceği sinyalini vermiştir.

Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşu Fitch tarafından, petrol fiyatlarındaki gerilemenin, Hindistan üzerindeki dış baskının azalması yönünde olumlu etkisinin olacağı yorumu yapılmıştır.

İmalat PMI değeri Kasım ayında bir önceki aya göre artış göstererek 53,3 değerini almıştır.

BREZİLYA

Seçimlerden galip çıkarak bir kez daha Başkanlık koltuğuna oturan Dilma Rousseff liderliğindeki hükümet, enflasyonun düşürülmesi ve enflasyon hedefini tutturulması gayretleri kapsamında yaptırımını daha büyük adımlar atmaya başlamıştır. Bu kapsamda Brezilya Merkez Bankası Faizleri 50 baz puan artırıp %11,75 düzeyine yükseltmiştir. Bu artış, yüksek faiz veren gelişmekte olan ülkeler kapsamında Brezilya'yı ilk sıraya yükseltmiştir.

İmalat PMI değeri, Kasım ayında bir miktar daha gerileyerek 48,7 değerini almış ve yine eşik değer olan 50'nin altında kalmıştır.

RUSYA

Geçtiğimiz aylarda ABD ve AB tarafından Rusya'nın Ukrayna'ya müdahalesinin bedelini ağır ödeyeceğine ilişkin uyarıları ve yaptırımları en ağır sonuçlarını vermeye başlamış ve ülke ekonomisi çöküşün eşiğine gelmiştir. Ayrıca ülkenin gelir kaynaklarından yarımından fazlası petrol ve enerji gelirlerine dayandığından, petrol ve enerji fiyatlarındaki gerilemeler, ekonomiye çok olumsuz yansımıştır.

Ruble'nin Dolar karşısında hızla değer kaybetmesi üzerine Rusya Merkez Bankası tarafından faizler %10,5'ten %17 düzeyine kadar yükseltilmiş, buna rağmen Dolar 80 Ruble'yi aşarak rekor kırmıştır. Ayrıca Borsa'da da %10'u aşan değer kaybı yaşanmıştır.

Putin, 18 Aralık tarihinde gerçekleştirdiği basın toplantısında, ekonomik sorunlara dış faktörlerin sebep olduğunu, en kötü senaryoda ülke ekonomisinin 2017 itibariyle büyümeye başlayacağını ifade etmiştir.

İmalat PMI değeri Kasım ayında 51,7 değerini almış olsa dahi, mevcut olumsuz tablo itibariyle önümüzdeki dönemlerde ciddi bir üretim artışı kaydedilmesi beklenmemektedir.

TÜRKİYE

Türkiye ekonomisinden risk algısını artırıcı sinyaller gelmeye devam etmektedir.

Üçüncü çeyrek büyüme oranı %1,7 ile beklentilerin altında kalmıştır. İşsizlik oranının Eylül ayında %10,5 ile Şubat 2011'den bu yana en yüksek değerini almış olması da bir diğer ciddi olumsuzluk olarak dikkat çekmektedir.

Bununla birlikte takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi, Ekim ayında bir önceki yılın aynı dönemine göre %2,4 artmıştır. İmalat PMI değerlerinin de Ekim ve Kasım aylarında sırasıyla 51,5 ve 52,2 değerini alması sanayi üretiminde az da olsa yukarı yönlü ivmelenmeye işarettir.

Ekonomide Dönüşüm Eylem Planları 2. Grup Paketi, 18 Aralık tarihinde açıklanmıştır. Sekiz farklı program içeren pakette özellikle üretimde verimliliğin artırılması ve iş ve yatırım ortamının geliştirilmesi programları dikkat çekmektedir

TÜRKİYE'DEKİ GÜNCEL EKONOMİK GELİŞMELER

BÜYÜME

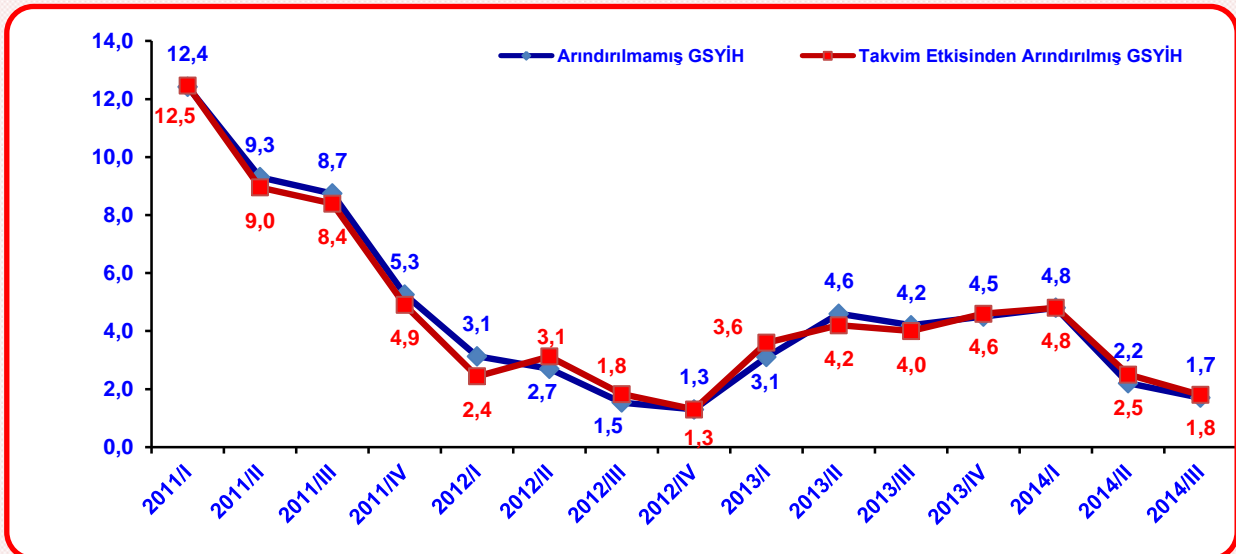
	Dönem	Sabit fiyatlarla			Hanehalklarının Nihai Tüketim Harcamaları (%)	Devletin Nihai Tüketim Harcamaları (%)	Gayri Safi Sabit Sermaye Oluşumu (%)	Mal ve Hizmet İhracatı (%)	(Eksi) Mal ve Hizmet İthalatı (%)
		GSYH (Milyon TL)	Gelişme hızı (%)	İmalat Sanayi Gelişme hızı (%)					
2013	I	28.027	3,1	1,8	3,1	7,9	0,4	3,0	7,8
	II	30.184	4,6	3,7	5,6	8,0	3,4	0,0	12,5
	III	32.983	4,2	4,6	5,6	1,9	5,3	-2,4	5,2
	IV	31.283	4,5	4,9	6,1	6,9	7,4	-1,2	10,3
	Yıllık	122.476	4,1	3,7	5,1	6,2	4,2	-0,3	9,0
2014	I	29.361	4,8	5,9	3,3	9,2	-0,2	11,1	0,8
	II	30.842	2,2	2,6	0,5	2,6	-3,5	5,7	-4,4
	III	33.530	1,7	2,2	0,2	6,6	-0,4	8,0	-1,8
	9 Aylık	93.733	2,8	3,5	1,3	6,0	-1,4	8,1	-1,9

2014 yılının üçüncü üç aylık çeyreğine ilişkin hesaplanan gayri safi yurtiçi hasıla değeri bir önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla %1,7 artışla 33.530 milyon TL olmuştur.

GSYH, sabit fiyatlarla 2014 yılı üçüncü çeyrekte bir önceki yılın aynı çeyreğine göre, takvim etkisinden arındırılmış değeri %1,8 ve mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış değeri bir önceki çeyreğe göre, %0,4 artış gerçekleştirmiştir.

2014 yılı üçüncü çeyrekte sabit fiyatlarla en hızlı büyümenin sırasıyla; Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri (%12,1), Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler (%10,7) ve Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımını (%6,4) sektörlerinde gerçekleştiği görülmektedir. İmalat sanayi %2,2 ve inşaat %1,0 oranında büyümüştür. Yıllık bazda imalat sanayideki büyüme artışı, genel artışın da üstünde %3,5 olmuştur. Sabit fiyatlarla 2014 yılı üçüncü çeyrekte, gerileyen sektör ise, (-%4,9) ile sadece Tarım, ormancılık ve balıkçılık sektörü olmuştur.

2014 yılı üçüncü çeyrekte, özel ve kamu yatırımlarının gerilemesi ve kur artışıyla ihracata dayalı bir büyüme gerçekleşmiştir. Ayrıca, kamu tüketimi harcamalarında da düşüş yaşanmıştır.

ENFLASYON

%	TÜFE		Yİ-ÜFE		YD-ÜFE	
Kasım	2013	2014	2013	2014	2013	2014
Yıllık	7,32	9,15	5,67	8,36	13,97	5,21
Yıllık Ort.	7,39	8,80	4,10	10,32	5,10	13,98
Aylık	0,01	0,18	0,62	-0,97	0,95	-1,84

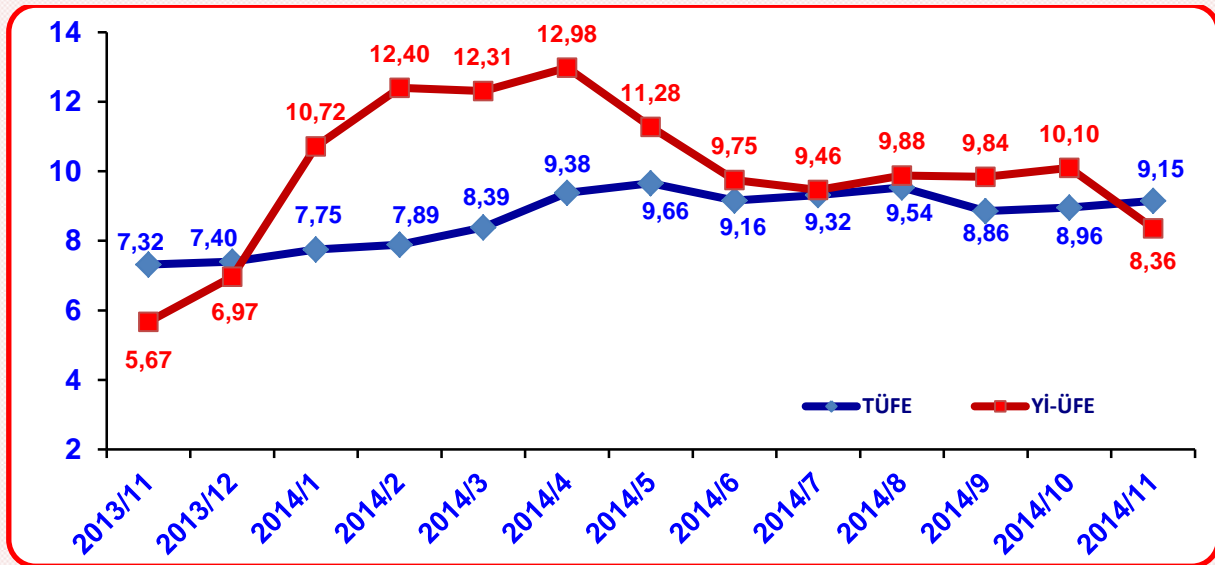
2014 yılı Kasım ayı enflasyon oranı; yıllık TÜFE'de %9,15, Yİ-ÜFE'de %8,36 oranında gerçekleşmiştir. Bir önceki aya göre TÜFE'de %0,18 oranında artış, Yİ-ÜFE'de ise %0,97 oranında düşüş yaşanmıştır.

Yıllık en yüksek artış TÜFE'de %14,32 ile lokanta ve oteller grubunda gerçekleşmiştir. Ayrıca TÜFE'de bir önceki yılın aynı ayına göre; giyim ve ayakkabı (%9,71), sağlık (%9,33), çeşitli mal ve hizmetler (%8,82) en çok artışın olduğu diğer gruplardır.

İstatistiki bölgelere göre yapılan ayırmda; İzmir'de TÜFE, bir önceki yılın aynı ayına göre %9,44 ve on iki aylık ortalamalara göre %9,50 oranında artış gerçekleşmiştir.

Yİ-ÜFE alt kalemleri bazında bir önceki aya göre; sanayinin dört sektöründen madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %1,65, imalat sanayi sektöründe %0,84 ve elektrik ve gaz sektöründe %2,19 oranında düşüş ve su sektöründe %1,78 oranında artış gerçekleşmiştir. Yıllık bazda imalat sanayideki artış, genel artışın da üstünde %9,08 olmuştur.

Yıllık Değişim Oranları (%)

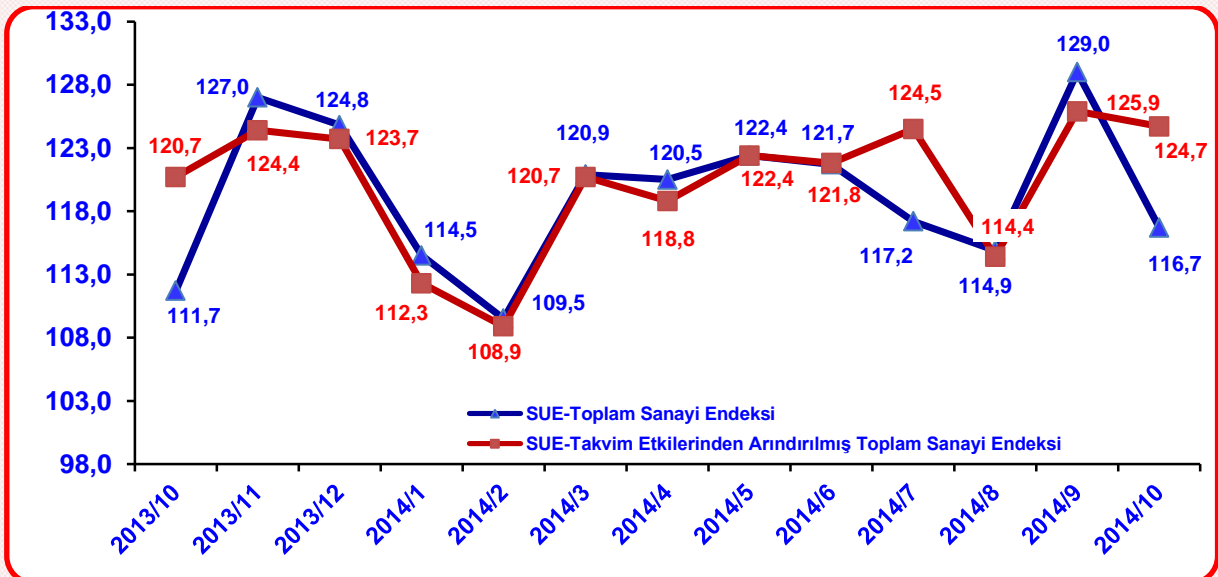
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ

EKİM 2014 (2010=100)	Arındırılmamış		Takvim Etkisinden Arındırılmış		Mevsim ve Takvim Etkisinden Arındırılmış	
	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Yıllık)	Endeks	Değişim (Aylık)
Toplam Sanayi	116,7	4,5	124,7	2,4	120,5	-1,8
Madencilik ve Taşocakçılığı	110,9	7,0	117,2	6,6	111,1	-2,9
İmalat Sanayi	118,4	4,5	127,0	2,0	121,4	-1,7
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklim. Ürt. ve Dağıtım	108,4	2,8	112,9	2,9	119,4	-2,2

Arındırılmamış Sanayi Üretim Endeksi, bir önceki yılın aynı ayına göre 2014 yılı Ekim ayında %4,5 oranında artış, mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış endeks bir önceki aya göre %1,8 oranında azalış göstermiştir.

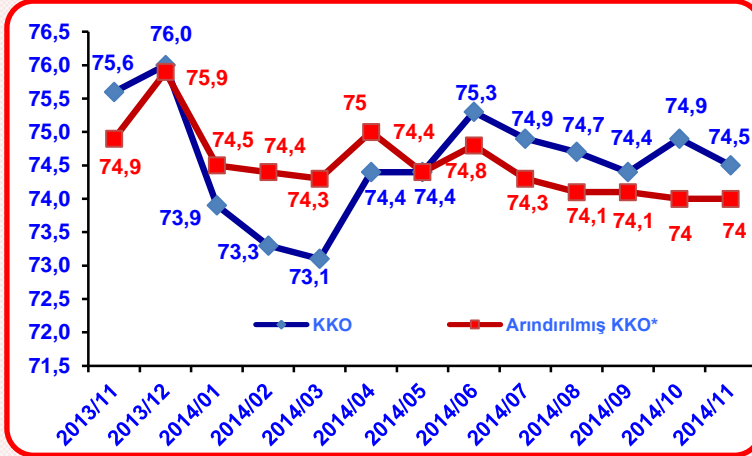
Takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi yıllık bazda; madencilik ve taşocakçılığı sektöründe %6,6 oranında, imalat sanayi sektöründe endeksi %2,0 oranında ve elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektöründe %2,9 oranında artmıştır.

Ana sanayi gruplarından 2014 yılı Ekim ayında mevsim ve takvim etkisinden arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi'nde, bir önceki aya göre en yüksek düşüş; %5,5 ile sermaye mali imalatında gerçekleşmiştir. İmalat sanayinin alt sektörlerine baktığımızda; aynı dönemde en fazla düşüş; %19,2 ile diğer ulaşım araçlarının imalatında gerçekleşmiştir. Bu azalışı, %9,5 ile bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı ve %5,3 ile ana metal sanayi imalatı izlemiştir. En yüksek artış ise, %10,2 ile tütün ürünleri imalatında gerçekleşmiştir. Bu artışı, %8,4 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı ve %4,0 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı imalatı izlemiştir.

KAPASİTE KULLANIM ORANI

2014 yılı Kasım ayında Kapasite Kullanım Oranı azalarak %74,5'e gerilemiştir.

Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı %86,1, kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı %81,2, tütün ürünleri imalatı %80,8 ve kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı %80,3 ile 2014 yılı Kasım ayını en yüksek kapasite ile kapatan sektörlerdir.

HANEHALKI İŞGÜCÜ İSTATİSTİKLERİ

Mevsim etkilerinden arındırılmamış temel işgücü göstergeleri

EYLÜL 2014	Toplam	Erkek	Kadın
15 yaş ve daha yukarı yaşta kişiler			
Nüfus (Bin kişi)	57.175	28.238	28.937
İşgücü (Bin kişi)	29.233	20.244	8.989
İstihdam (Bin kişi)	26.169	18.400	7.769
Tarım	5.625	2.954	2.671
Tarım dışı	20.545	15.447	5.098
İşsiz (Bin kişi)	3.064	1.844	1.220
İş gücüne dahil olmayanlar (Bin kişi)	27.942	7.993	19.948
İşgücüne katılma oranı (%)	51,1	71,7	31,1
İstihdam oranı (%)	45,8	65,2	26,8
İşsizlik oranı (%)	10,5	9,1	13,6
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,7	10,4	19,1
15-64 yaş grubu			
İşgücüne katılma oranı (%)	55,8	77,1	34,5
İstihdam oranı (%)	49,9	70,0	29,7
İşsizlik oranı (%)	10,7	9,3	13,8
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	12,8	10,4	19,2
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	19,1	16,6	23,8

Türkiye genelinde 15 ve yukarı yaşta kişilerde 2014 yılı Eylül ayı işsizlik oranı, artarak %10,5 oranında gerçekleşmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı %12,7, işsiz sayısı 3 milyon 64 bin kişi olarak kaydedilmiştir. Genç nüfusta işsizlik oranı %19,1 seviyesinde gerçekleşmiştir.

2014 yılı Eylül ayında istihdam edilenlerin %21,5'i tarım, %20,3'ü sanayi, %7,5'i inşaat ve %50,7'si hizmetler sektöründedir.

İSTİHDAMIN GELİŞİMİ (Bin kişi, 15+ yaş)

Eylül 2014	SANAYİ	TARIM	İNŞAAT	HİZMETLER	TOPLAM
Erkek	4.078	2.954	1.887	9.482	18.400
Kadın	1.229	2.671	87	3.782	7.769
Toplam	5.306	5.625	1.975	13.264	26.169

ÖDEMELER DENGESİ

(Milyon Dolar)	Ekim		12 Aylık Kümülatif 2014
	2013	2014	
CARİ İŞLEMLER HESABI	-3.286	-2.027	-45.726
SERMAYE-FİNANS HESABI	4.278	3.946	38.592
Doğrudan Yatırımlar (net)	775	416	7.300
Portföy Yatırımlar (net)	3.703	1.961	16.416
Diğer Yatırımlar (net)	1.969	3.029	17.674
Rezerv Varlıklar (net)	-2.169	-1.460	-2.744
Net Hata ve Noksan	-992	-1.919	7.134

Kaynak: TCMB

Cari işlemler açığı, 2014 yılının Ekim ayında 2 milyar dolar ile piyasa beklentilerinin biraz üzerinde gerçekleşmiştir. 12 aylık kümülatif de ise, azalış seyrini koruyarak 2014 yılı Ocak-Ekim döneminde %36,8 azalarak 45,7 milyar dolar ile daralma eğilimini sürdürmektedir. Bu azalışta, 2014 yılının Ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre, dış ticarete yaşanan olumlu gelişmeler; ihracatta artış ve ithalatta sınırlı da olsa düşüş yaşanması, 2014 yılı Ocak-Ekim döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre, hizmetler dengesinden seyahat giderlerinin %7,5 artışla 22,3 milyar dolar olarak gerçekleşmesi cari açığın iyileşmesine katkı sağlamıştır.

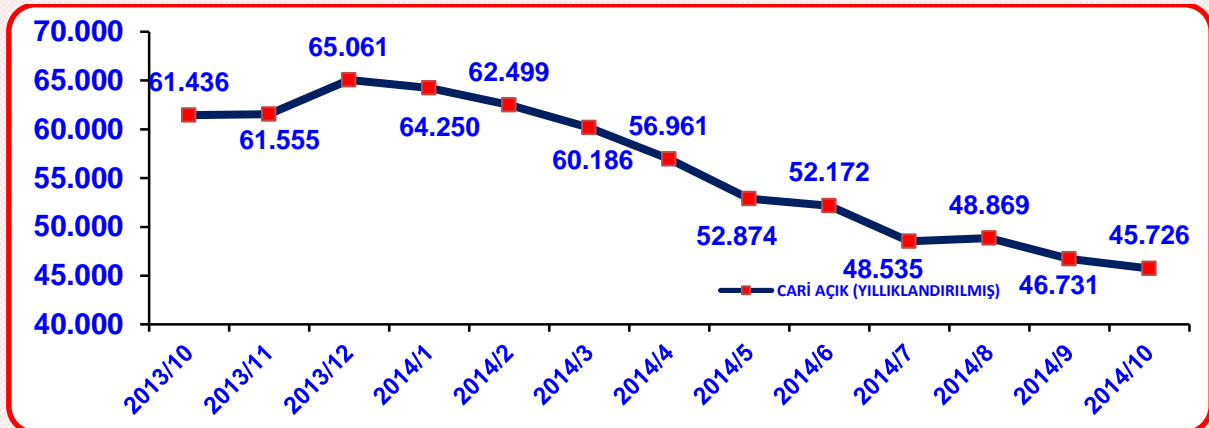
2014 yılı Ocak-Ekim döneminde net doğrudan yatırımlar 2013 yılı Ocak-Ekim döneminde göre, %26 oranında azalarak 5,3 milyar olarak gerçekleşmiştir. 12 aylık kümülatif de ise, 7,3 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

2014 yılı Ekim ayında parasal olmayan altın ithalatı azalarak 400 milyon dolara ulaşmış olup, 12 aylık kümülatif olarak seyrini koruyarak 7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2014 yılı Ekim ayında portföy yatırımlarında 1,9 milyar dolarlık net döviz girişi sağlanmıştır. 12 aylık portföy yatırımları 16,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Diğer yatırımlarda ise 12 aylık verilere göre, 17,6 milyar dolar giriş yaşanmıştır.

2014 yılı Ekim ayında rezerv varlıklarda 1,5 milyar dolar, 2014 yılı Ocak-Ekim döneminde 4,4 milyar dolar artış yaşandığı gözlenmektedir. Cari açığın finansmanında etkin olan net hata noksan miktarı 2014 yılı Ekim ayında 1,9 milyar dolar, 2014 yılı Ocak-Ekim döneminde 5,9 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

İhracattaki yaşanan artış cari açığı olumlu yönde etkilemektedir. Ayrıca, son dönemde petrol fiyatlarında yaşanan sert düşüşlerin sürmesi dolar artmamak kaydıyla cari açığın artış eğilimini sınırlandıracağı tahmin edilmektedir.

GÜVEN ENDEKSLERİ

Aylar	Reel Kesim Güven Endeksi	Tüketici Güven Endeksi*
2013		
Kasım	104,5	77,5
Aralık	102,1	75
2014		
Ocak	101,4	72,4
Şubat	104,6	69,2
Mart	108,6	72,7
Nisan	112,7	78,5
Mayıs	113,3	76,0
Haziran	110,7	73,7
Temmuz	109,0	73,9
Ağustos	106,8	73,2
Eylül	107,6	74,0
Ekim	106,9	70,3
Kasım	102,7	68,7

*2004-2011 dönemi için modele dayalı yaklaşımla geriye çekme yöntemi uygulanmış olan yeni seri

Reel Kesim Güven Endeksi; 2014 yılı Kasım ayında, 4,2 puan azalarak 102,7 seviyesinde gerçekleşerek azalış eğilimini sürdürmüştür.

Tüketici Güven Endeksi de, 2014 yılı Kasım ayında bir önceki aya göre, %1,6 puan azalışla 68,7 seviyesinde gerçekleşerek hızlı düşüşünü sürdürmektedir. Ekim ayında endekste genel ekonomik durum beklenti endeksi, %0,9 azalarak 90,5 seviyesine gerilemiştir. Bu azalış ile genel ekonomik durumun daha iyi olacağı yönünde beklentisi olan tüketicilerin azalmaya devam ettiği ve olumsuz kayan bir tablo çizildiği görülmektedir.

BÜTÇE GERÇEKLEŞMELERİ

2013 yılı Ocak-Kasım döneminde 1,2 milyar TL olan bütçe açığı, 2014 yılı Ocak- Kasım döneminde 11,3 milyar TL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde bütçe gelirleri %8,4 oranında artarak 386 milyar 898 milyon TL, bütçe giderleri ise, %11,2 oranında artarak 398 milyar 237 milyon TL olarak gerçekleşmiştir.

2014 yılı Ocak-Kasım döneminde vergi gelirleri, bir önceki yılın aynı dönemine göre %7,4 oranında artarak 321 milyar 661 milyon TL seviyesine ulaşmıştır. Faiz hariç giderler %12,8 oranında artarak, 349 milyar 778 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2013 yılı Ocak-Kasım döneminde 46 milyar 763 milyon TL faiz dışı fazla verilmişken, bu yılın aynı döneminde 37 milyar 121 milyon TL faiz dışı fazla verilmiştir.

Milyon TL	Ocak-Kasım		Değişim Oranı (%)
	2013	2014	
Bütçe Giderleri	358.224	398.237	11,2
Faiz Hariç Giderler	310.219	349.778	12,8
Faiz Giderleri	48.005	48.460	0,9
Bütçe Gelirleri	356.983	386.898	8,4
Vergi Gelirleri	299.378	321.661	7,4
Bütçe Dengesi	-1.241	-11.339	-813,5
Faiz Dışı Denge	46.763	37.121	-20,6

Kaynak: BUMKO

DIŞ TİCARET

Milyon ABD \$		İhracat (FOB)		İthalat (CIF)		Ara (Hammadde) Malları İthalatı		Dış Ticaret Dengesi		İhracatın İthalatı
Aylar	Yıl	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Değer	Değişim (%)	Karşılama Oranı (%)
Ocak-Ekim	2013	124.427		207.108		151.984		-82.581		60,1
	2014	131.392	5,6	199.003	-3,9	145.744	-4,1	-67.611	-18,2	66,0
Ekim	2013	12.054		19.483		14.092		-7.429		61,9
	2014	12.933	7,3	19.185	-1,5	14.014	-0,6	-6.252	-15,8	67,4

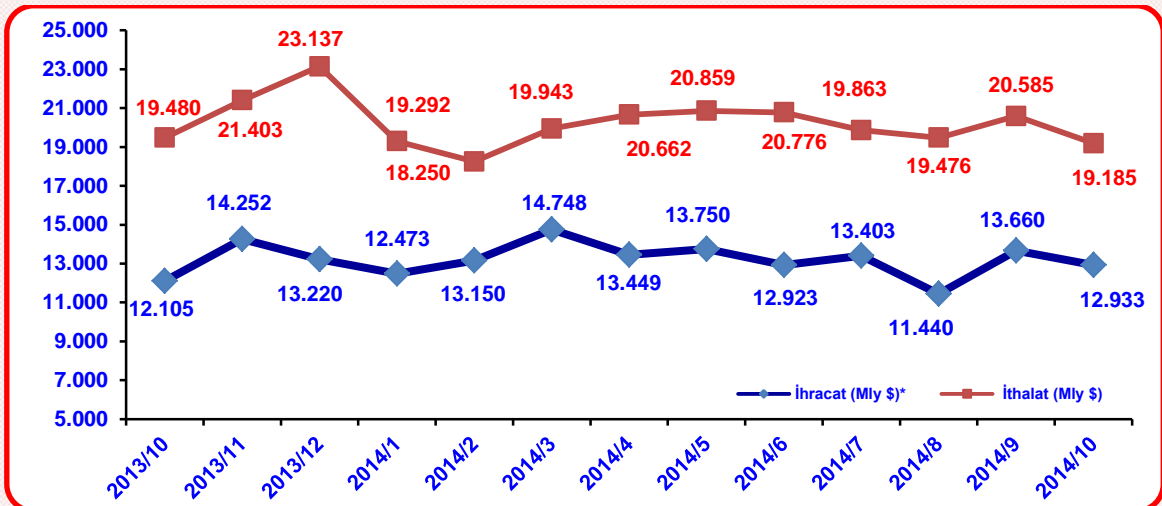
2014 yılı Ekim ayında ihracat, 2013 yılı Ekim ayına göre %7,3 artarak 12,9 milyar dolar, ithalat da %1,5 oranında azalarak 19,1 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde dış ticaret açığı %15,8 oranında azalarak 6,2 milyar dolar seviyesine gerilemiştir.

2013 yılı Ekim ayında %43,2 olan Avrupa Birliği'nin (AB) ihracattaki payı, 2014 yılı Ekim ayında %44,2'ye yükselmiş; 2013 yılının aynı ayına göre AB'ye yapılan ihracat %8,1 oranında artarak, 5,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2014 yılı Ekim ayında fasıllar düzeyinde en büyük ihracat kalemi, "motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı" (1.413 milyon \$) olurken; bu fasılı "kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (1.085 milyon \$); "elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (873 milyon \$) ve "örme giyim eşyası ve aksesuarı" (824 milyon \$) izlemiştir. "Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar" (4.318 milyon \$); "kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları" (2.182 milyon \$); elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı" (1.595 milyon \$) ve "demir ve çelik" (1.457 milyon \$) ile "en yüksek ithalat yapılan fasıllar olmuştur.

2014 yılı Ekim ayında İzmir'in ihracatı 2013 yılı Ekim ayına göre, %2,8 oranında artarak 798 milyon dolar, ithalatı da %6,1 oranında azalarak 787 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

2014 yılı Ekim ayında Ege Bölgesi'nin ihracatı 2013 yılı Ekim ayına göre, %7,0 oranında artarak 1,4 milyar dolar, ithalatı da %0,7 oranında artarak 1,3 milyar dolar olarak kaydedilmiştir.

TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER TABLOSU

BÜYÜME	2009	2010	2011	2012	2013	2014/III. Ç.
GSYH (Cari Fiyatlarla) (Milyon \$)	616.703	731.608	772.298	786.293	821.937	213.707
Büyüme Oranı (Sabit Fiyatlarla) (%)	-4,8	9,2	8,5	2,2	4,0	1,7
İmalat Sanayi (Sabit Fiyatlarla) (%)	-7,2	13,6	10	1,9	3,8	2,2
İŞGÜCÜ VE İSTİHDAM	2009	2010	2011	2012	2013	Eyl.14
İstihdam Edilen Kişi Sayısı (Bin Kişi)	21.277	22.594	24.110	24.821	25.524	26.169
İşsiz Sayısı (Bin Kişi)	3.471	3.046	2.615	2.518	2.747	3.064
İşsizlik Oranı (%)	14,0	11,9	9,8	9,2	9,7	10,5
Tarım Dışı İşsizlik Oranı (%)	17,4	14,8	12,4	11,5	12,0	12,7
ENFLASYON (%)	2009	2010	2011	2012	2013	Kas.14
Yİ-ÜFE (yıllık)	1,37	8,51	11,07	6,17	4,48	8,36
YD-ÜFE (yıllık)	-	-	14,65	3,49	6,57	5,21
TÜFE (yıllık)	6,28	8,58	6,45	8,94	7,49	9,15
DIŞ TİCARET (Milyon \$)	2009	2010	2011	2012	2013	Oca.-Eki. 2014
İhracat	102.143	113.883	134.972	152.462	151.803	131.392
İthalat	140.928	185.544	240.834	236.545	251.661	199.003
Dış Ticaret Dengesi	-38.786	-71.661	-105.863	-84.083	-99.858	-67.611
Cari İşlemler Dengesi	-12.124	-45.420	-75.082	-48.497	-64.940	-33.141
ULUSLARARASI SERMAYELİ YATIRIMLAR	2009	2010	2011	2012	2013	Oca.-Ağu. 2014
Şirket Sayısı (Adet)	2.801	3.267	4.354	4.275	3.782	2.954
Yatırım Tutarı (Milyon \$)	8.629	9.058	16.171	13.224	12.918	8.639
DÖVİZ POZİSYON AÇIĞI (Milyar \$)	2009	2010	2011	2012	2013	Eyl.14
Reel Kesimin Döviz Pozisyon Açığı	-66	-93,4	-125	-140	-163	-179
BORÇLANMA (Milyar \$)	2009	2010	2011	2012	2013	2014/II
Dış Borç Stoku	269	292	304	338	388	402
Kamu	84	89	94	104	116	120
Özel	172	191	200	227	267	278
KREDİLER (Milyar \$)	2009	2010	2011	2012	2013	2014/III
Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Uzun Vadeli Kredi Borcu	128,7	119,7	126,7	139,6	157,2	163,5
SANAYİ ÜRETİM ENDEKSİ (Yıllık Ortalama % Değ.) Takvim Etkisinden Arındırılmış	2009	2010	2011	2012	2013	Eki.14
Toplam Sanayi	-10,4	12,4	9,7	2,5	3,4	2,4
İmalat Sanayi	-12,4	14	10,1	2,2	4,4	2,0
KAPASİTE KULLANIMI (%)	2009	2010	2011	2012	2013	Kas.14
Kapasite Kullanım Oranı	67,7	75,6	75,5	74,2	74,6	74,5
GÜVEN ENDEKSLERİ	2009	2010	2011	2012	2013	Kas.14
Reel Kesim Güven Endeksi	87,4	110,4	110,5	106,3	108,1	102,7
Tüketici Güven Endeksi	78,79	90,99	92,0	75,6	76	68,7
SANAYİ CİRO ENDEKSİ	2009	2010	2011	2012	2013	Eki.14
Sanayi Ciro Endeksi	138,2	162,7	208,4	140,1	153,1	166,0
MERKEZİ YÖNETİM BÜTÇESİ (Milyon TL)	2009	2010	2011	2012	2013	Oca.-Kas. 2014
Bütçe Dengesi	-52.761	-40.081	-17.439	-28.791	-18.449	-11.339
PROTESTOLU SENET	2009	2010	2011	2012	2013	Oca.-Eki. 2014
Protesto Edilen Senet Sayısı (Bin Adet)	1.600	1.216	919	1.075	1.091	834
Protesto Edilen Senet Tutarı (Milyon TL)	7.771	5.769	4.902	6.949	7.494	6.761
KARŞILIKSIZ ÇEK	2009	2010	2011	2012	2013	Oca.-Eki. 2014
Karşılıksız işlemi yapılan Çek Adedi (Bin Adet)	1.757	860	581	943	747	546
Karşılıksız işlemi yapıldıktan sonra ödenen Çek Adedi (Bin Adet)	1.033	501	296	392	275	137
BORSA VE DÖVİZ	2009	2010	2011	2012	2013	Kas.14
BIST 100 Endeksi	38.482	59.567	60.195	64.982	77.314	86.168
Euro/\$	1,4316	1,3377	1,2945	1,2858	1,3274	1,2478

SEKTÖREL BAKIŞ

DERİ SEKTÖRÜ

Deri ve deri ürünleri sektörü stratejik önemi ile sağladığı istihdam ve katma değer yaratmadaki gücü ile kalkınma da öncü sektörlerden biridir. Deri sektörü; ham deriler, ham kürk, yarı işlenmiş/bitmemiş deriler, işlenmiş kürk, deri giyim, kürk giyim eşyası, saraciye, ayakkabı ve ayakkabı aksamı olmak üzere sekiz alt sektörden oluşmaktadır.

Doğal görünümü, dayanıklı ve sağlığa uygunluğu ile pahalı, pahalı olması ile de lüks tüketiminde yer alan deri ve deri ürünlerinin tüketiminde son yıllarda artış gözlenmektedir.

Trademap, uluslararası ticaret merkezi verilerine göre; 2013 yılı dünya deri ithalatı Ham postlar, deriler (kürkler hariç) ve deri faslında 33,5 milyar dolar, ihracat 32 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Bu kapsamda İtalya, ABD ve Brezilya ihracatta başı çekmektedir. Ayrıca, deri eşya, saraçlık ve koşum takımları eşyası, el çantaları ve benzeri kapları seyahat; (İpekböceği gut hariç) hayvan bağırsağından mamul eşya faslında ithalat 69,5 milyar dolar, ihracat 69 milyar dolardır. Çin, İtalya ve Fransa da bu fasıl düzeyinde ihracatta ilk üçü oluşturmaktadır.

Son yıllarda emek yoğun bir sektör olan deri sektörü üretimi, yüksek işgücü maliyetleri ile çevre kirliliğine sebep olmasıyla gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerde daha ön plana çıkmaktadır. Gelişmiş ülkeler ise, teknolojik bazlı katma değeri yüksek ürünlere yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda dünya deri üretimi artan üretim ve işçilik maliyetleri, gelişmiş ülkelerin artan deri ürünleri ithalatı ve çevre sağlığı konusunda yüksek maliyetli önlemlerden dolayı Asya'ya doğru kaymıştır. Sektörde Çin'i, deri üretiminde yabancı sermayeli firmalardaki artış ve buna bağlı deri üretimdeki kalitenin yükselmesi dünya lider deri üreticileri arasına taşımıştır. Ayrıca; Pakistan, Hindistan, Brezilya, Arjantin, Meksika gibi ülkelerde ucuz iş gücü ve yeni pazar niteliğinde olmaları nedeniyle deri sektöründe güç kazanmaya başlamıştır. Güney Kore ve Tayland gibi Uzakdoğu ülkeleri de bu özelliklere sahip olmalarının yanı sıra devletin sağladığı sanayi teşvikleriyle sektörde önem kazanmaktadır.

Türk deri sektörü sahip olduğu yüksek üretim kapasitesi ile köklü geçmişi sayesinde global ölçekte rekabet edebilir seviyeye ulaşmıştır. Bu bağlamda sektör ihracatta önemli bir paya sahip olsa da, yüksek miktarda ithal ettiği hammadde dezavantaj oluşturmaktadır.

Gün geçtikçe çevre duyarlılığının ön plana çıkmasıyla, sektörde faaliyet gösteren firmaların daha çok arıtma tesisleri bulunan organize sanayi bölgelerinde yoğunlaştığı ve bu konuya hassas olduğu görülmektedir. Bugün üretilen deri ürünlerinin %70'e yakını çevreye duyarlı şekilde üretilmektedir.

Türk deri sektörü; İstanbul-Tuzla, İzmir-Menemen, Tekirdağ-Çorlu, Uşak, Bursa, Balıkesir-Gönen, Bolu-Gerede, Isparta, Hatay, Manisa-Kula çevresinde kümelenmiştir. Türk deri ve deri mamulleri sektöründe, Sosyal Güvenlik Kurumu 2013 yılı verilerine göre, 6.887 adet firma faaliyet göstermekte olup, sektör yaklaşık 65.813 kişiye istihdam yaratmaktadır.

Tük verilerine göre; deri ve deri ürünlerinde 2013 yılında ihracat 1,6 milyar dolar, ithalat 2,3 milyar dolar, 2014 yılı Ocak-Eylül döneminde ihracat 1,3 milyar dolar, ithalat 1,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2014 yılı Ocak-Eylül döneminde sırasıyla, Rusya, İtalya, Almanya ve Irak en çok ihracat, Çin, İtalya, Vietnam ve Endonezya ise, en çok ithalat yapılan ülkelerdir. Sektörde ihracatta en büyük payı alan alt sektör ayakkabı sektörüdür.

Türk Deri sektöründe tük verilerine göre, 2014 yılı Ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre yurt içi üretici fiyatları endeksi %11,14 olarak gerçekleşmiştir. Deri ve ilgili ürünlerin imalatı sanayi üretim endeksi takvim etkisinden arındırılmış endekse göre, yıllık ortalama 2013 yılında 102,6, 2014 yılı Ocak - Eylül döneminde 93,1 değerindedir. Deri ile ilgili ürünlerin imalatında kapasite kullanım oranı ortalama 2013 yılında %66,5, 2014 yılı Ocak - Ekim döneminde %65 olarak kaydedilmiştir.

Sektörde kayıtlı ekonominin artırılması, haksız rekabetin önüne geçilmesinde önem arz etmektedir. Bu bağlamda çevre sağlığı için arıtma tesisleri gibi gerekli kriterlere sahip OSB'lerde kümelenme, devlet tarafından enerji, su gibi maliyetlerde indirimler sağlanarak teşvik edilmelidir. Böylece, hem sektörde standartlaşmış üretim, hem de maliyetlerde dengelenme sağlanmış olacaktır. Ayrıca, sektörün büyük bir yatırım maliyeti olarak görünen katı atık depolama ve bertaraf etme tesisleri yine ilgili Bakanlıklar tarafından kaynak yaratılarak sektöre özel destek verilmelidir.

Bir başka sorun da sektörün hammadde ihtiyacını ithalatta karşılamasıdır. Bu durumun azaltılması için ülkemizde hayvancılığın kaliteli bir şekilde geliştirilmesine yönelik stratejik politikalar oluşturulmasında fayda vardır.

Emek yoğun olan deri sektöründe teknolojinin daha etkin kullanılması sağlanarak arge çalışmalarına hız verilmesi sektörü bir üst seviyeye taşımada etkili olacaktır. Günümüzde moda ve tasarımın ön plana çıkmasıyla nitelikli personel yetiştirerek bu alanda ürünlerde farklılaşma yaratılması beklenmektedir.

Türk deri sektörü, basit ve klasik ürünler yerine moda ve tasarımla desteklenen katma değeri yüksek ve güçlü pazarlama stratejileri ile dünyada markalaşma yolunda ilerleme şansını elde edebilecek güçtedir.

Kaynaklar:

- Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı Deri ve Deri Ürünleri Sektör Raporu Aralık 2012
- T.C. Ekonomi Bakanlığı İhracat Gen. Müd. Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri Daire Başkanlığı Deri ve Deri Mamulleri Sektörü Raporu 2014
- İstanbul Tekstil ve Konfeksiyon İhracatçı Birlikleri Deri ve Deri Mamulleri Sektörü İhracat Performansı Değerlendirmesi Oca.- Eyl. 2014
- MUSİAD Tekstil ve Deri Sektör Raporu 2013